

IRÓI EMANCIPATIO.

Volt kor, midőn írónak lenni annyit tett mint koldusbotra támaszkodni. Midőn a stratfordi mészáros' fia néhány garasért nyeglélkedett a londoni színpadon, s a jogbitorlás' ama nagyszerű mintájának Cromwell Olivernek latin titoknoka öt fontot kapott az Elveszett paradicsomért. Shakespeare' és Milton' mondhatlan geniusszok alig arat vala annyi hasznot egy egész életen át, mint mit a Wellington, Castlereagh és Stanley lordok-kiadta politikai lap egyetlenegy évre fizet bármellyik rendes levelezőjének. De a szomorú kor műveltebb honokban mármár feledve van.

Nem úgy minálunk. Az írói pálya csak most kezd némi önállóságot magának kivíni. Szellemművei után még eddig bizony senki meg nem gazdagult.

Nem mondjuk hogy egy két élet nem köszöni tán fentartását szellemének, de azok kivételek, és mindenesetre szerény igényletti életek.

Sőt volt idő — tisztán emlékezünk minmagunk is, pedig az élet-ősz még nem szállta meg fejünket — volt idő midőn írónak lenni, magas körökben nem volt az ajánlójegyek' legkedvesbike. Ámde csak magyar írónak vala szégyen lenni, mert dicséretes dolog volt és igen ajánlatos német balladákban érzelegni avvagy francia madrigalokban enyelegni. Később le kezdé hullatni e nevelés bilincseit a magyar

aristocratiá, s valamint már akkor is annak alsó és közép osztálya csaknem kizáró egyedürisége volt a szellemnek, úgy később, kivált legújabb időkben, kitűnő helyre vergődött a szellemesclában annak legfelsőbb osztálya is. Az Andrássyak, Dessewffyék, Jósikák, Kemények, Lambergék, Majláthok, Eötvösök, Pálffyak, Pejachevichek, Széchenyiek, Sztárayak, Telekyek, Vesselenyi Miklósok, Zayk és több hasonló magas nevek olly dicső gloriafényt árasztanak társaságunk' legfensőbb osztályának nemes halantéki fölött, melyet bármely ország' aristocratiája méltán irigyelhet tőlünk, s melyről vajmi kevéskét álmodoztak atyáink!

Áldás azokra, kik elsőök törek meg a sikamlós vészjeget, dicső példájokkal emancipálva az igazi szellemhont. Ők bezzeg a tűzszlopok, kik világítják a népeket az igéret' honába.

Midőn a század' faklyás geniusza egyszer szárnyra kél, nem akasztja meg annak merész röptét az emberek' pulya berzenkedése. Mikint az éji utas, ki száz meg száz hegyen túl pillantá meg egy villámsugár' cikázó fénye mellett az ős havast, melynek lábainál tudja fektetni hosszszas vándorpályájának célpontját — kedves honát, biztosan halad tovább a fölött irányban: úgy a közszellem, ha egyszer öntudatra ébredett, csak előre, de hátra menni nem tanult. A magyar irodalom kiszabadulva zsibbasztó bűncseiből mindig szabadabb és szabadabb röptet fog magának nyithatni, mert nem fékezi többé előítélet az osztályokat, s tágalván a sphaerák szaporodnak ösztönei. Semmi nagy, semmi dicső tartásan nem lehet azzá, ha hibázik az inger. Ösztön mindenben a föltényező, úgy szellemi, mikint testi működéseinkben. Csakhogy mint ezekben, úgy nemesbsége határoz amott is.

De kivita már magának a magyar értelmiség e diadalt is; eszó: Aristocratiája visszanyerte betűszerinti értelmét, a legjobb- a legszelbneek eszméjét. Annyi jeles toll válék ki s válik naponta főnemes-ségünk' osztályából, annyi szellem fejlék ki fényes köréből, mikép arra, hogy azt tiszteljük, bizony nincs többé szükségünk egyéb-re, mint hódolni az értelemnek, hódolni a benső érdemnek.

Mondók, hogy nem szégyen többé magyar írónak lenni, mint volt talán valaha; adjuk még hozzá, hogy mármár jövedelmezni is kezd a szellempálya, bár nem méltó arányában annyi küzdelem-, annyi áldozat- és annyi öntudatnak.

A magyar academia legjobb szándékkal sem tehet semmit — vagy csak igen keveset — mi ösztönül szolgáljon írónak. Az academia olly szegény, hogy 200 aranykából álló jutalmaival üzérkedik, s koszorúzott íveket 2—3 sovány specieakével jutalmaz. Mint rendkívüli bő-

kezűség tűnik fel, midőn legújabbán tíz arany jutalom határozatott az *Odysea* fordítójának, melynek illető nyelvükre áttétele a francia fordítónak többet százezer franknál, az oroszoknak pedig 40 vagy 50 ezer rubelt jövedelmezett. De szegények vagyunk e tekintetben, oly szegények, hogy a divatos Boz' türkösköltője millionár academiánk' jutalmazottjainak legzsírosbjaihoz képest. Pedig ne tagadjuk, — mert hiában volna — íróknak, bármilyen ranguk legyenek is azok, egyik nem legesekélyebb ösztönök és ingerök az anyagi haszon. Mert azon idők, midőn aristocratiánk' szégyelte szellemi kincseit, azokért pedig anyagiakat kiesérelni, sőt éppen gyaláznak tartotta és tartatni látta: azon idők Istennek hála! nálunk is teljesen lejártak. S midőn minmagunk, ilyes szellemi termények' egyik raktárának hű kezelői nyíltan kimondjuk e fölötti örömünk': lehetetlen önségünket feláldozó loyaltitásunk által eleve nem számolni elismerésére azon nemesb keblűeknek, kiknek helyesléstket megérdemelni jelen és jövő törekvéseink' legfőbb-, legszebbike.

Ha Angliában, a magasb aristocratiái elvek' ama mintahonában egy fejedelmi ivadéku rochdali és lancasshiri hatalmas lord széttiporva a társasági előítéletek' ezen szellemgyilkolóját, százezreket aratott menyeyei pegazusának aranygyapjából, ha felsővidéki és sárvári gróf Széchenyi István — ebben is mint annyi másban, mint mindenben — első törő össze a szellemlánczok' súlyosbjainak ezen egyikét, s lelkes műveit, mint tett vala Byron lord, ezres bankjegyekkel szereti fölcserélgetni: ki volna még oly nevetséges szemére lobbantani írónak hogy szellemének drága termékeit anyagi hasznok' forrásává emeli, mely kényelmeit sokszorozva egyszersmind földi életét is fűszerezze.

Lapunk' egyik feladata lesz a magyar irodalmat emelni. Méltóságot, önérzetet ébreszteni a kebelben, mely mint pelikánmadár saját vérével táplálja övét. Nemesb tónt, magasb szellemet, gentlemani modorokat hozni be szépiralmi journalisticánk' mindig nyitabb és nyitabb határai közé: és ez által nagyjaink' palotáinak biborpamlagaira ültetvén ama szende hölgyet — az anyai nyelvet, mely eddig fájdalom csak a középosztályok' szerény födele alatt hajlokolt, elősegíteni — s pedig lelkünk' minden erejéből elősegíteni az irodalmi emancipatio' nagy-szerű művét. S ha egyikét követ emeltünk mi is azon templom' alapzatához, mely — midőn egykor teljes gloriájában magasuland föl a jelenleg még csak elemhalmokban körötte tornyosuló anyagok közül — a magyar irodalmat minden bizonynyal vetélkedhetővé teendi az európai nemzetek' bármelyikével; és ha eljőend egy oly idő, s az időben egyikét szellembuvár, ki ráismerend az alapkövekre, miket a Hon-

d erfi csupán erejének teljes megfeszítésével hordhatandó ama pompás nemzeti emlékek' nagyszerű talapjához: akkor mi sem hiában áldeztek föl éjeink, élveink' és annyira megszokott független életünk' majd minden kéjeit.

ÉLET MELLÉSZOBA.

(Folytatás.)

Másnap délorában nyitó-vasakkal mentem érdekes rabnőmböz. A mellékszoba ajtót, mit falszőnyeg rejte, felnyitám, s egy szobába jutánk, hol a fodros haju, Agatha' vallomása szerint zárkozva szokott lámpavilágnál órákat tölteni. Bekedt lég s fűtött meleg csapott meg a sötétből. Ablaktábláit felnyitám s tömérdék kártyát látánk szórva vagy osztályozva inkább padlatain s rendetlen butorain. Többféle színkeverék és bélyeg jelelé, hogy a rejtek kártyahamisító műhely. Azonban naplótöredék fekvék egy asztalon, nő s gyermekek' számára tett költség' jegyzetével, jelölül hogy Emil férj és családátya.

Agathát kin és irtózat fogta el, s nem akart többé maradni. Esdeklém, ne rontsa el erkölcs' és törvény' diadalát, s rejtse néhány napig fedező arca alá fíjdalmát, hogy a csáb után legalább életbiztosítva s meghosszúlva legyen.

A fagyos utcázaredőny' kapesait kiaggatám, hogy külről nyithatóvá tegyem; egy ablakfűk' kulcsát felzárva hagytam, melyen benyulhassak; s mint volt, pongyolán rahajtam a táblát.

Hajszálnyi változást sem tevénk a szobában; visszarejtém a bezárt ajtót, minden jele nélkül titkos kémletünknek, s rövid türelem' kértével sieték Agathától hogy a rokkant nála ne lépjen.

Vacsorát kezdtem venni ama jelelt vendéglőben, hol a szerencsétlen lány' esete kezdődék, s gyakran látám ülni nyalka czimborák közt üldözöttemet élensül, rossz kedvben s magába merülve. Titkát egy vörös izraelitától vettem meg, ki üzére s avatottja volt.

Szegény ifju ember, ő épen azon mértékben érdemlett szánalmat, minőben megvetést; náiam legalább sorsrajza oly részvétet költött, hogy éles bosszúmat jóformán elkompítá.

Jönévi s értékes családból származott s ifju önfeladásból egy helybeli adófizető' leánya mellett apává lön. A jobbágy rendkívüli düh-